EMIL HUREZEANU

„Lecţia de anatomie"

Un poet admirabil, despre care se va vorbi, este Emil Hurezeanu ***(Lecţia de anatomie),*** publicat întîi de revistele clujene *Echinox* şi *Tribuna,* dar care, iată, evocă chiar la începutul primei sale cărţi un alt oraş şi anume Sibiul medieval şi baroc al lui Radu Stanca: *„Nu-mi amintesc de cînd am văzut oraşul. | Cine poate şti - privirea se caută pe sine / In faţa ferestrei din rădvanul de seară / Sau era Sibiul descoperit ca o gravură. / Rătăcitoare drumuri am făcut şi eu / Povestea tinărul vizitiului orb. | Intîlneam în fiecare poartă o scenă de teatru / Iubitele ameţeau luminoase cînd jocuri începeam. / Am cunoscut toate cărţile de pe-atunci / Ziua vuiau de hulubi şi copii blonzi | Noaptea inventam poveşti de fraţii Grimm. / O iau spre nord acum, rămînă berea rece în butoaie. / Cîndva mă-ntorc şi iar oraşul drept va sta în faţa mea. | Bătrînul vizitiu cum mi-a şoptit atunci: | Doar moartea tatălui te leagă de-o cetate".* Poezia următoare este o erotică în aceeaşi atmosferă medievală, teatrală şi germanică, ceea ce denotă oarecare fixaţie afectivă: *„ De-ar fi zile de toamnă / Cu soarele strecurat în vînt / Şi umbre de nelinişti în curţile baroce. | Eu în aşteptarea ta / Doar lemnul scărilor din turnuri / Sau vreun amurg de august prelungit / Lumina poate-ar implora-o. Nu cred să fie un ceas / Anume pentru mine | Aici înspre porţi ferecate de vreme / Cu zile de tîrg şi blonde saxone durlii / Comiţi şi paji la fel uitaţi / De soaţe şi copii. | Pe-aproape doar rătăcitor e-un sfint care iubeşte".* Sibiul rămîne decorul ideal pentru poeţii livreşti, ca Radu Stanca sau Emil Hurezeanu, la care trăirea vieţii şi contemplarea în imagine (gravură, pictură) se amestecă uneori cu subtilitate, ca în această adorabilă reminiscenţă lirică goetheeană intituiată ***La seceriş, Detaliu livresc:*** *,, Un duh flamand unduie aerul verii / Se-ncîntă lanul mai presus de noi. / Tînăra mea iubită Lotte născută Buff / Şi eu, un tînăr student. / Femeile rumene şi cosaşii acestei amiezi / Ne privesc cu uimire. Tu nu-i poţi vedea. / Să ne gîndim şi fără murmur să înălţăm / Imnul: Cantata ţărănească de Johann Sebastian. / Noi sîntem doar tîrgoveţii călători | într-un rădvan hodorogit".*

Fiind vorba de o anumită picturalitate a poeziei (Şt. Aug. Doinaş notează în prefaţă, că *„trăsăturile de bază ale lirismului"* sînt, în ***Lecţia de anatomie,*** *„ o necontenită vocaţie pentru pictural"* şi *„ un fel de ispită a anatomicului"),* e interesant, desigur, faptul că Emil Hurezeanu are un ochi atent la detaliul plastic; dar aş adăuga

observaţia că poezia lui se naşte, toată, dintr-o distincţie între contemplaţie şi trăire. Contemplaţia introduce referinţa livrescă, ea implicînd detaşarea, distanţa între poet şi realul pe care-l imaginează înrămat, ca pe o ordine separată de aceea a vieţii; trăirea la rîndul ei înseamnă senzualitate, nostalgie, instinct al morţii, iubire. Voi da, ca un prim exemplu, poezia intituiată *Pentru o roşcovană cu pistrui: „ Ţi-e trupul chihlimbar cu viespi ' Cînd în amiază părul îl desfaci / Prelung, spălat de ploi, covor de maci / De vîscuri umede licori sînt împrejur. / N-o să-ţi găseşti aicea aşteptînd | Stupar al cărui straşnic gînd / Ar fi să te-nfăşoare / Cu grijă în urcioare. | Din dragoste preaplină] El miere-ar împrăştia-o. / Dar lasă-te privită / Ochii sînt a/bine mai grijulii / Cum ochii unui pictor in insule virgine ".* Se vede bine cum senzualităţii îi este opusă contemplaţia. Iubita cu trupul de chihlimbar în care stau încrustate viespi (ca în versul lui Enzesberger: *„Die Wespe im Bernstein bebt"),* cu părul despletit, ud, sugerînd drogul erotic şi licorile purei carnalităţi *(„ la umbră numai carnea creşte ")* este invitată să se lase privită. Stuparul (îndrăgostitul) ar risipi mierea, din grabă. Posesia fizică e efemeră, risipitoare. Privită, transformată în imagine a senzualităţii, iubita intră într-o durată definitivă: ochii, capabili să releve tot ineditul misterios al fiinţei, sînt comparaţi cu nişte albine infinit mai grijulii, care nu risipesc nici un strop de miere.

Pe deoparte, aşadar, această detaşare care explică conturul foarte net al poeziei Iui Emil Hurezeanu, reflexivitatea estetică încrustată în imagini ca viespile în chihlimbar, claritatea fundamentală a gîndirii lirice, privit sub formă de tablou, este simţit de poet în unitatea lui, cosmică, profundă, într-un al doilea exemplu de care mă voi sluji *(Poem de vară),* după o strofă în care peisajul e decupat ca un tablou *(„satulprivit din cetate"),* poetul urmează astfel: *„Cum vara învelişul se despică / Sămînţa ca şi pielea bărbatului în soare / Sub mîngîiere-ntîi, apoi sub foc / îşi dau prisosul — în el stă noua viaţă. / Pictorul lingă iaz, vara doar priveşte / Sărutul are gust de iarbă coaptă | De parcă clorofila ce-n dedesubturi / Pe toţi ce vieţuiam ne înfăşoară / In peisagiu ne arată clar unirea. / Acum şi pînza şi culoarea, mina subţire / într-un singur, arborelui vieţii suntem / Cu fiori şi pomi-de-olaltă, izvoarele mai limpezi".* Să notăm aici un prim impuls al fanteziei lirice şi anume acela, pe care I-am constatat şi mai înainte, de a situa viaţa în afară, obiectivînd-o în privirea unui pictor ce contemplă fără a trăi *(„ Pictorul lingă iaz, vara doar priveşte ").* Dar, în tablou, unitatea lumii se reface. Clorofila devine simbolul acestui izvor universal de viaţă, înfăşurînd şi hrănind pe toţi ce vieţuiesc, fructe din acelaşi unic arbore al vieţii.

Poeziile lui Emil Hurezeanu îmbină aceste două planuri contrastante: unul orizontal, rezultat din distanţarea fanteziei lirice de lume, din privirea integrată a arborelui comun al vieţii, prin care fantezia lirică seamănă cu o participare intensă, cu o senzorialitate aprinsă. Dacă pictura reprezintă, de fiecare dată, la Emil Hurezeanu, semnul distanţei, există şi un semn pentru participare: anatomia.

Lecţia de anatomie a poetului nu constă pur şi simplu într-o academică tratare a aspectelor corpului: corpul însuşi e aici o sinteză a lumii. In anatomia lui îşi dau întîlnire sîngele, carnea, muşchii şi nervii universului. Acest corp poate fi învăţat aşa cum se învaţă cuvintele unei limbi: *„Ar trebui să-ţi înveţi trupul / De la 'început, celulă cu celulă / precum cuvintele unei limbi materne. / Seara fugind pe iarba verde /Să ştii că-n inimă /Sîngele îşi scrie poemul. | Că ochii deschişi în nopţi de dragoste /Sînt imagini desprinse de cuvînt /Şi sărutul doar ne va mîntui".* Cele trei „ronduri" (de seară, de noapte, de dimineaţă) care alcătuiesc ciclurile volumului echivalează cu trei forme de iniţiere în misterul vieţii şi morţii acestui corp, real şi deopotrivă metafizic, uman şi cosmic, individual şi universal. El e luat de poet ca material didactic, studiat (în fond trăit). Ne putem explica acum de ce, alături şi în contrast cu imaginile picturii, apare atît de frecvent în poezia lui Emil Hurezeanu cealaltă serie imagistică, născută din anatomic, corporal, somatic, dintr-o viziune organică a lumii; bucuriilor privirii li se adaugă *„nesfîrşita fericire a trupului gîndit".*

Această carte de debut (care e cu adevărat o carte, nu o simplă culegere de poeme) este a unui poet în fond manierist (în sensul de la Hocke), capabil de o „phantasiai" în aceeaşi măsură rafinată, secretă, subtilă, şi plină de nerv, de furie, „maniacă", în genere, poemele scurte din *Lecţia de anatomie* sînt lucrate cu artă de bijutier, cu versuri memorabile, laconice, „scriptic" expresive în felul lui Benn *(„ Tăcerea din corpul tău / Ca sîngele împrăştiat pe o lamă de cuţit"; „ Anotimpurile noastre rămîn la noi / Ca o livadă înfloritâ "; „ Tăcerea ta ca un verset uitat / In eclipsa tufelor de trandafiri sălbatici"; ,, Cu mina tremurîndă pot încă aşterne chenare negre / în jurul unui peisaj").* Poemele lungi au, din contra, o înclinaţie vădită spre bogăţie şi delir asociativ, spre acea *„far-fetched association ofthe dissimilar"* pe care o proclamă Eliot (şi de care Emil Hurezeanu a fost apropiat de Şt. Aug. Doinaş) şi mai ales spre retorica ironică, discursivă, orală *(Lecţia de anatomie a doctorului Barnard, Poem politic de vară* sau *Generaţia cîştigată,* poem publicat recent în *Echinox* şi încheiat cu aceste epatante versuri: *„Ştiu eu şi natura ce ne poate pielea. /Dar şi noi am decăzut din dreptul de a comenta / Natura pe gratis. /*

Comorienţi ai mei de generaţie /Să lepădăm seva din mintea noastră / Şi blestemul tăcerii la termen atît de îndrăgit de basmele orientale / Se va duce dracului pentru totdeauna ca părul ca mărul. / Un cearceaf spălat într-un enorm recipient chimic alb / Precum cearceaful primei iubiri spălat într-un rîu şi uscat pe iarbă. | Pata de sînge supravieţuieşte însă pe ultimul | Dintr-o superbă şi solidară pudoare a falsei imaculări").

Emil Hurezeanu promite să fie un poet extraordinar.

(România literară, nr. 4, 1980)